

"לבניינה של תורה" - חלק שפה

שיחה שנמסרה באופן דיגיטלי מפי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך וידר שליט"א

"ומתהמות הארץ תשוב תעלני"

על ירידות ועליות בעבודת ה' - שיחה לימי השובבי"ם

חסרה תחילת השיחה

"כל מעשי בני אדם הוא להעלות את הבריאה... ויהיה להם זכות בדבר הזה להעלות אותה עד המדרגה העליונה... להוציא אותה מן הקלקולים ולהעמידה בדרך שלא יהיה עוד קלקול".

הרמח"ל מלמדנו יסוד עמוק וקבלי, שניתן להסבירו גם באופן פשוט ביותר. הקב"ה ברא עולם נפלא, אולם הוא לא בראו מושלם. אדרבה, הוא יצרו באופן שיש בו קלקולים. בעולם קיימת אפשרות להסרונות, לבעיות ולניסיונות, כדברי חז"ל: "וְהָיָה טוֹב מְאֹד"² - טוב מאד זה יצר הרע".

"לְשֹׁכֵת יִצְרָה"

לשם מה יצר כך הקב"ה את עולמו? לפי הבנתנו מטרת הדבר היא שהאדם יגיע מתוך בחירה חופשית אל מטרתו של ניסיונות אלו ויתקן את הקלקולים המונחים בטבעו של העולם.

חז"ל ניסחו זאת במדרש תנחומא³ בצורה נפלאה. תמצית המדרש היא שיהודי נברא ערל ועליו לעבור

ברית מילה כדי להיות שלם - "התהלך לפני וְהָיָה תָּמִים"⁴.

המדרש מספר שטורנוסרופוס הרומאי שאל את רבי עקיבא את השאלה הבאה: אלו מעשים נאים יותר בעולם הזה - האם מעשיו של הקב"ה או מעשיו של האדם? רבי עקיבא השיב לו שמעשיו של האדם נאים יותר. המדרש מסביר ששורש השאלה הוא "אם הוא חפץ במילה", אם הקב"ה רוצה שאדם יהיה מהול, "למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו?" מדוע תינוק אינו נולד כאשר הוא מהול כבר מבטן אימו וכך לא היה נזקק לברית מילה? הלוא כפי שהוא נברא עם אוזן הוא היה יכול להיברא כאשר מילתו מתוקנת! ענה לו רבי עקיבא שכוונתו של הקב"ה היא "לצרף את הבריות".

"מְדִרְיָהּ בְּדֶרֶךְ תִּלְךָ"

כל אחד מאתנו בא לעולם הזה, שהוא עולם של עבודה לא פשוטה של עמידה בניסיונות. עבודה זו מוטלת על כל אחד ואחד מאיתנו באופן אישי. לכל אדם בעולם מזומנים הניסיונות המיוחדים לו ואין אדם בעולם שמוטל עליו לעמוד בניסיונות השווים לאלה המזומנים לחברו. אמנם ישנם דברים שווים בין בני האדם, אך בסופו של דבר לכל אחד מהם

¹ בראשית רבה, פרשה ט, סימן ז

² בראשית, פרק א, פסוק לא

³ פרשת תזריע, סימן ה

⁴ בראשית, פרק יז, פסוק א

העולם מתמודד רבות עם יצר העריות והאדם מועד לנפילה בתחום זה.

מהאדם נדרש להשתדל להימנע מנפילה, אך אם הוא כבר נפל נדרש ממנו לדעת לעלות. ביתר עומק אף נדרש ממנו להבין את תפקידן של הירידה והעלייה.

כך מלמדנו הרב יצחק הוטנר זצ"ל, בעל ה'פחד יצחק', באגרתו המפורסמת לתלמידו שהבאנו כבר בעבר⁷: "החכם מכל אדם אמר⁸: 'שבע יפול צדיק וקם' והטיפשים חושבים כי כוונתו בדרך רבותא, אף על פי ששבע יפול צדיק, מכל מקום הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך השבע נפילות שלו". דווקא מהנפילות נהיים צדיקים: "וַיֵּרָא אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד – 'טוב' זה יצר טוב, 'מאד' זה יצר הרע".

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולחש באוזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקיבלתי ממך מכתב טוב. עכשיו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקיבלתי ממך מכתב טוב מאד. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול⁹, יש לך התמודדויות וניסיונות רבים. "בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד הוא". אתה חושב שהאדם הגדול כולו טוב וכולו יצר טוב, דע לך שלא כך הדבר. "לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שאתה מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הנך מדמה לגדולים הרבה יותר מאשר כאשר אתה נמצא במנוחה שלמה שאתה רוצה בה. דווקא באותם מקומות שהנך מוצא בעצמך את הירידות הכי מרובות, דווקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמיים". מכתב מופלא ביותר.

אומר בקצרה וברמז שבספר 'קול התור'⁹ של תלמידי הגר"א מבואר שמהותה של תקופת ימות

יועד מסלול אחר בעולם. זהו דבר אין סופי שרק הקב"ה מסוגל לחוללו.

לפעמים ישנם ניסיונות פרטיים ולפעמים ישנם ניסיונות כלליים, המקיפים עם ועולם, בהם גם כל פרט ופרט עומד בניסיון ייחודי כחלק מהניסיון הכלל-עולמי הרחב. כך קורה עתה בימי ניסיון הקורונה, למשל.

כאשר מתרחש ניסיון כזה יש להתבונן בו ולהבין שמשבר זה נשלח לעולם מאת הקב"ה. דוד המלך, שבמשך כל חייו התמודד עם ניסיונות, אומר בתהלים⁵: "כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגָלֶיךָ עָלַי עָבְרוּ" – אמנם כל חיי רצופים במשברים ובגלים, אולם ברור לי שכל אלה הם בבחינת "מִשְׁבְּרֶיךָ וְגָלֶיךָ", ברור שאתה הוא השולח אליי את המשברים והגלים.

ירידה צורך עלייה

מה משמעות הביטוי "גלים"? אסביר זאת כאחד שגדל בעיר השוכנת על חופו של הים. על השוחה בים בשעות הגלים ללמוד את האופן בו יוכל "לתפוס את הגלים". כאשר מופיע גל גבוה עולים להתהפך לתוך המים. כך אכן קורה בדרך כלל. אולם, אם מבצעים זאת באופן הנכון מצליחים "לתפוס את הגלים", כלומר לעלות עליהם ולהיעזר בהם לצבור תנופה⁶. בדומה לכך, מטרתו של משבר היא לתת לאדם אפשרות לצמוח ממנו, אפשרות לעלייה מחודשת.

ניתן להביא לכך משל נוסף. כל רוכב אופניים יודע שכאשר שועטים בירידה יש צורך לאחוז היטב את הכידון ולהיזהר לא ליפול. אולם, החכמה היא לרדת ועל ידי כך לעלות בצד השני, לצבור את האנרגיה הקינטית בירידה ולהיעזר בה במעלה הדרך. על ידי כך העלייה תהא טובה יותר ומשמעותית יותר.

"ה' אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל"

בשבוע של פרשת "שמות" מתחילים ימי השובבי"ם. ימים אלו נועדו לתקן משברים אישיים, ימי תיקון לנפילות הנובעות מטבע האדם כפי שיצרו הקב"ה.

⁷ פחד יצחק, אגרות ומכתבים, אגרת קכח

⁸ משלי, פרק כד, פסוק טז

⁹ עיין פרק א, אות יג: "כי בעקבות משיחא מכל צרה יוצאת ישועה, והישועה באה מתוך צרה".

⁵ פרק מב, פסוק ח

⁶ ***** הוספתי

המשיח היא משברים, שמכל אחד מהם צומחת עלייה יותר גדולה¹⁰. כך מתנהלים הדברים במישור הלאומי, בפרט בימות המשיח, ובמישור הפרטי. כפי שאומר השיר המפורסם המבוסס על דברי רבי נחמן מברסלב – דווקא בתוך חשכת הניסיונות אשר אמר האלוקים לשכון בערפל, דווקא שם אפשר למצוא את הקב”ה.

”אִישׁ לְאֶהֱלֶיךָ יִשְׂרָאֵל”

לצערנו, נאלצנו לסגור קפסולה אחר קפסולה, עד שהגענו למצב שכעת אנו נדרשים למבחן גדול. בימים אלו הישיבה אינה ממשיכה את לימודיה בין כותלי הישיבה כישיבה, אלא כל אחד ממשיך את הישיבה בביתו לעצמו. כל אחד עומד למבחן מול הקב”ה, כמבחן פרטי בתוך המבחן הכללי. כל אחד מאיתנו ייבחן על האופן והזמן בהם הוא יקום להתפלל בבוקר; על קביעות עיתים לתורה, ולא רק על מנת לצאת ידי חובה אלא כלימוד רציני; על לימוד חברותא בטלפון או ב’זום’ עם החברותא, הרב או מישהו אחר; על מאמציו להאזין לשיעור שיועבר ב’זום’. אלו הם הדברים שהקב”ה דורש מאיתנו כעת, על אף כל חוסר הנעימות שבהם.

”כִּי אָשֵׁב בַּחֲשֹׁךְ ה’ אֹר לִי”

אני משוכנע, כפי שאמרתי בתחילת ימי הקורונה, שנתרומם בזכות תקופה זו, נצמח ונצא מוחזקים יותר, בדיוק כפי שאדם שחלה בקורונה אכן עובר משבר אך לאחר מכן הוא גופו מתחסן בשל כך. אלו הם דברי הנביא¹¹: ”כִּי נִפְלְתִי קָמְתִּי” – הנפילה היא סיבת העלייה. על המשך הפסוק: ”כִּי אָשֵׁב בַּחֲשֹׁךְ ה’ אֹר לִי” אומרים חז”ל¹²: ”אילולי שישבתי בחשך לא היה אור לי”.

הקב”ה ייראה בעניינינו ויאיר לנו מתוך החשיכה לראות באור חדש על ציון ונזכה כולנו במהרה לאורו.

הערה נוספת על ידי אהרן לנדוי

¹⁰ עיין מאמרי הראיה, עמוד 360: ”וכל מי שהוא עוקב את סדרי הישוב... יכול הוא להראות בחוש, איך שמכל ירידה אשר סבלנו נצמחה אח”כ עליה והתפתחות יותר גדולה, וצעד של דליגה יצא מכל משבר”.

¹¹ מיכה, פרק ז, פסוק ח

¹² מדרש תהלים, מזמור ה

